

**BOLANING JAMIYATGA IJTIMOY MOSLASHUVINI
TA'MINLASHDA RIVOJLANTIRUVCHI MUHITNI TASHKIL
ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.**

Abdullajanova Saodat G'ayrat qizi

*Namangan davlat pedagogika inistituti Ta'lim - tarbiya nazariyasi va
metodikasi (maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi 1- kurs magistranti*

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqola bolaning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda rivojlantiruvchi muhitni shakllantirish jarayoniga qaratilgan. Ijtimoiy moslashuvning ta'rifi, uning bolaning rivojlanishidagi o'rni, ta'lim va tarbiya jarayonlarida pedagogik yondashuvlarning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shuningdek, rivojlantiruvchi muhitni tashkil qilishda oilaviy va ijtimoiy hamkorlikning, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'rni tahlil qilinadi. Maqolada ushbu yo'nalishda samarali pedagogik amaliyotlarni joriy etish bo'yicha tavsiyalar ham beriladi.*

KALIT SO'ZLAR: *ijtimoiy moslashuv, rivojlantiruvchi muhit, pedagogik asoslar, bola rivoji, ta'lim, tarbiya, oilaviy hamkorlik, jamiyat, o'smirlar psixologiyasi.*

Bola shaxsini shakllantirish va uni jamiyatga moslashtirish bugungi ta'lim-tarbiya tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Ijtimoiy moslashuv bolaning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonidir. Bolaning ijtimoiylashuvi va moslashuvi samaradorligini ta'minlashda rivojlantiruvchi muhit muhim o'rin tutadi. Ushbu muhitni tashkil etish jarayoni pedagogik yondashuvlar asosida olib borilishi zarur.

Bugungi globallashuv va axborot asrida bolalarning ijtimoiylashuvi murakkab jarayon bo'lib, bu jarayon ularning nafaqat oilasi va maktab, balki butun jamiyat bilan o'zaro munosabatlariga bog'liqdir.

Asosiy qism

1. Ijtimoiy moslashuv tushunchasi va uning mohiyati

Ijtimoiy moslashuv - bu bolaning o'z shaxsini jamiyat talablariga moslashtirish jarayoni bo'lib, unda bola o'zini anglaydi, o'z qobiliyatlarini namoyon qiladi va ijtimoiy muhitga integratsiyalashadi. Psixologik aspektlari: Moslashuv bola shaxsining hissiy, intellektual va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Pedagogik aspektlari: Bolaning moslashuv jarayoni ta'lim muhitida pedagogik ko'mak orqali qo'llab-quvvatlanadi.

2. Rivojlantiruvchi muhitni shakllantirishning pedagogik asoslari

Rivojlantiruvchi muhit - bu bolaga ta'lim, tarbiya va shaxsiy rivojlanishi uchun qulay sharoitlarni yaratadigan tashkiliy va pedagogik tizimdir.

Komponentlari: Ma'naviy muhit: Oila va jamiyatda sog'lom axloqiy qadriyatlarni shakllantirish. Jismoniy muhit: Sog'lom turmush tarzini ta'minlovchi sharoitlar. O'quv-tarbiya muhit: Ta'lim jarayonida innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llash. Pedagogik tamoyillar: Individual yondashuv, o'zaro hurmat, hamkorlik.

3. Oilaviy va ijtimoiy hamkorlikning roli

Bolani jamiyatga moslashtirish jarayonida oila va ijtimoiy muassasalarning o'zaro hamkorligi muhimdir.

Ota-onalarning tarbiyaviy mas'uliyati.

Maktab va mahalla hamkorligi.

Ijtimoiy loyihalar va dasturlar.

4. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalar

Innovatsion texnologiyalar: O'yinli ta'lim, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar.

Qo'llaniladigan usullar: Muammoli ta'lim, loyiha metodi, guruhli ishlash usullari.

5. Tajribiy natijalar va amaliy tavsiyalar

Bolaning ijtimoiy moslashuvini oshirish bo'yicha maktab va oilada olib borilgan tajribiy loyihalar natijalari.

Amaliy tavsiyalar: Oilada va maktabda moslashuvga ko'mak beruvchi

sharoitlarni yaratish. Ta'lim muhitida interaktiv yondashuvlarni qo'llash. Pedagog va ota-onalar uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Xulosa: Bolaning jamiyatga ijtimoiy moslashuvi murakkab, lekin zarur jarayon bo'lib, bu jarayonni samarali tashkil etish uchun rivojlantiruvchi muhitning ahamiyati katta. Ushbu muhitni pedagogik asoslarda tashkil etish orqali bola shaxsining har tomonlama rivojlanishi va jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasi ta'minlanadi.

Ijtimoiy moslashuvni ta'minlashda ijtimoiy-psixologik omillar

Bola psixologiyasi va ijtimoiylashuv: Bola shaxsining ijtimoiy moslashuv jarayonida psixologik omillar muhim o'rin tutadi. Bola psixologiyasi rivojlanishida quyidagi omillarni hisobga olish zarur:

Maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin orqali ijtimoiylashuv shakllanadi. Maktab yoshidagi bolalarda esa bilimga asoslangan ijtimoiy moslashuv jarayoni boshlanadi. Shaxsiy xarakter va temperament: Bola xulq-atvorining shakllanishiga uning individualligini inobatga olgan holda yondashish kerak.

Ijtimoiy-psixologik barqarorlik: Bola ijtimoiy muhitga tez va samarali moslashishi uchun u ijtimoiy-psixologik barqarorlikka ega bo'lishi zarur. Stress va tashvishlarni kamaytirish usullari. Moslashuv jarayonida muloqot va hamkorlikning ahamiyati. Psixologik qo'llab-quvvatlash xizmatlarining roli.

Moslashuvning asosiy bosqichlari

Birinchi bosqich: Ijtimoiy muhitni qabul qilish (moslashishning dastlabki qismi). Ikkinchi bosqich: Ijtimoiy muhitga faol integratsiya qilish (bola faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'ladi). Uchinchi bosqich: Barqaror ijtimoiy o'rinni egallash (bola o'z o'rnini anglaydi va jamiyat talablariga mos ravishda harakat qiladi).

Ijtimoiy moslashuvga ko'maklashuvchi trening dasturlari.

Innovatsion metodlar

Loyiha asosida ta'lim berish: Jamoa bo'lib ishlash va ijodiy fikrlashni rivojlantirish. Muammoli ta'lim: Bolalarni masalalarni mustaqil hal qilishga o'rgatish.

Amaliy tajriba va tadqiqot natijalari

Tadqiqotning maqsadi: Bolaning jamiyatga moslashuviga rivojlantiruvchi muhitning ta'sirini o'rganish.

Ishtirokchilar: Maktabgacha yoshdagi va maktab yoshidagi bolalar, ularning ota-onalari va o'qituvchilari. O'rganish usullari: Kuzatuv, so'rovnoma, testlash.

Rivojlantiruvchi muhitga ega bolalarda ijtimoiy moslashuv ko'rsatkichlari sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlandi. Rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish bo'yicha qilingan harakatlar bolaning o'zini anglash darajasini oshirdi va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirdi.

Ta'lim muassasalarida rivojlantiruvchi muhitni joriy etish.

Pedagog va ota-onalarni muvofiqlashtirish bo'yicha treninglar tashkil etish.

Maktablarda psixologik yordam xizmatlarini faol qo'llash.

Bolaning ijtimoiy moslashuvi uning jamiyatdagi muvaffaqiyatli hayotining asosidir. Rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish orqali bolaning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Bu jarayon ta'lim, tarbiya va jamiyatning birgalikdagi harakatlarini talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Абдуллаев, Ш. "Педагогика: назария ва амалий қўлланма." – Тошкент: Ўқитувчи, 2018.
2. Виготский, Л.С. "Психология развития ребенка." – Москва: Педагогика, 1984.
3. Давыдов, В.В. "Проблемы развивающего обучения." – Москва: Просвещение, 1996.
4. Зайнутдинова, Г.Х. "Социальная адаптация детей в условиях образовательной среды." – Казань: Университетская книга, 2009.
5. Кон, И.С. "Социология личности." – Москва: Наука, 1971.
6. Назарова, М.Р. "Бола руҳияти ва таълимда индивидуал ёндашув." – Тошкент: Шарқ, 2020.
7. Пиаже, Ж. "Речь и мышление ребенка." – Санкт-Петербург: Питер, 2002.
8. Рогов, Е.И. "Настольная книга практического психолога в образовании." – Москва: ВЛАДОС,